

קל לצעוד בנתיב האשליות. יתכן ופחות ממחצית מערביי פלשתיין לשעבר בכלל אינו שלם עם הסכמי השלום שנחתמו בינינו לבין נציגי אשף באוסלו. אנשי פתח טוענים, שהמיעוט המתנגד לא עולה על 30%. אך אם ניקח בחשבון את הפזורה הפלשתינית הגדולה, שצמחה בזרז האחרון, מחנות הפליטים בלבנון, 60% מתושבי ירדן וההגירה שמעבר לים, קשה להניח שנגיע לאחוזי הסכמה סבירים.

ערביי ארץ ישראל מעולם לא ידעו שלטון עצמי. המנדט הבריטי, שהחליף את השלטון הטורקי, היה מחויב להצהרת בלפור. את החלטות האום מ-1947 על חלוקת הארץ דחו, גם תחת לחץ ארצות ערב, בהנחה שסיכוייהם טובים להשיג פתרון טוב יותר בכוח הזרוע. מה שצבאות ערב למעשה השיגו, בקווים כלליים, היא תוכנית החלוקה בגבולות נוחים יותר לישראל ובמחיר של מאות אלפי פליטים. מעבר לזה ארצות ערב, השותפות במלחמה, לא מיהרו לקיים אותו חלק בהחלטת האום, שהתכוון להקמת מדינה פלשתינית. ירדן ומצרים החזיקו בשטחים שכבשו עד 1967.

ספרי היסטוריה זנים לפעמים על 'מה היה קורה לו...!'. אין להניח שאז גישושי שלום נוסח אוסלו היו בגדר האפשר. אך ב-1977 בזדאי נוצרה נקודת אחיזה לכך, לו יוסף בורג לא היה מצליח לטרפד את המהלך. מה הוא חשב? שיוכל להניע מאות אלפים להגירה, לאחר שכל מה שהיה בהישג ידם היה מחנה פליטים? אבל ברור, שמאזן הכוחות העולמי איפשר גישושים לסדר חדש רק אחרי התמוטטות המשטר הקומוניסטי בבריהם והחלפת השלטון בישראל.

האינתיפאדה אמנם הביאה להחלפת השלטון בישראל, אבל לא הגבירה את הסיכוי לפינוי השטחים. על אף זאת הייתה השפעה לאירועים על המחנה הפלשתיני. הרוב באשף טונים היה מוכן למגעים לצורך מומ. הקשיים אינם בדיון על הסעיפים הרבים והשונים, אלא במגע הפוליטי עצמו. כיצד ינהל אשף, שהוקם על בסיס התביעה לביטול החלטת האום על חלוקת הארץ ושיבה המלאה של הפליטים, כיצד ינהל מומ על רשות אוטונומיה בגבולות מוגבלים - הגדה המערבית ורצועת עזה - כשהסעיף המרכזי, זכות השיבה, מוטל בספק? אומרים אצלנו: אין ברירה, אם קיים רוב מחייב לעומת מיעוט שולל מומ - נישא וניתן עם הרוב. זה הגיוני, במשרדי אשף בטונים, שם למיעוט לא הייתה דריסת רגל. אבל מה לעשות, אם המיעוט המזערי הופך לרוב, לרבות במחנות הפליטים?

קל לצעוד בנתיב האשליות, מפני שקל יותר לחפש את הגרוש מתחת לפנס. חימשנו את עראפת, כדי שיחריב את יריביו במרחץ דמים. הוא לא יעשה זאת. גם לו היה לו הכוח, הוא אינו רואה בזה את מלחמתו. ועם זאת דורשים ממנו להקים שלטון דמוקרטי. גם זה לא בכוחו; אין דמוקרטיה ערבית. האם בחרנו, אפוא, בשותף הלא נכון לשיחות השלום? לעת עתה אין אחר. מתנגדי השלום אינם מוכנים למגעים בכלל. איפה שגינו? אולי בהנחה, שאפשר יהיה להגיע עם הפלשתינים לפיוס ולהסדר. לי זה לא נראה. ייתכן שהמוצא היחיד יהיה בפינוי חז צדדי תוך ביצור הגבול שנוצר. כולל ירושלים, שחלקה הערבי יש לצרף לשטח האוטונומיה, תוך סגירה הרמטית משטח ישראל. ניתוק מגע, לא הסדר.

פתרון זה יראה כמוצא, אם נגיע להכרה, שמיצינו את נוכחותנו בגדה המערבית שהפכה, כמו בעזה, לביצה לבנונית. להעמיד בגלוי ובעוצמה את כוונת הפינוי החז צדדי מול מאבקם של המתנחלים, וללא התחמקות. עם ארצות ערב, התוקפים מ-1948, הגענו פחות או יותר למודוס ויונדי. הפלשתינים (שאחדות מארצות ערב חוששות מהם ורואות בהם מעין עיראק או אירן בפוטנציה) יצטרכו להגיע לעמק השווה בינם לבין עצמם. בינתיים יהיו סגורים, בשטחים שלהם. אולי כיוון אפשרי זה של פתרון מדיני יצון במקצת את היצרים אצלם.